

з одного боку, із змістовністю і корисністю праці, з другого, – із самовиявленням і самореалізацією працівника. Статусна мотивація характеризує становище працівника у виробничому колективі.

Залежність між потребами людини і можливостями їх задоволення через здійснення трудової діяльності можна подати в такій формі:

$$ПЛ \rightarrow ВП \rightarrow РВ \rightarrow ВВ,$$

де ПЛ – потреби людини; ВП – витрати праці; РВ – результати виробництва; ВВ – величина винагороди за виконану роботу.

Важливим у структурі мотивації праці є розвиток економічної мотивації через оплату праці, пільги, компенсації, надбавки, дивіденди, грошові винагороди, премії та підвищення їх стимулюючої ролі, тобто формування системи економічного стимулювання.

В умовах трансформації форм власності на засоби виробництва, функціонування різних підприємницьких структур важливим є класифікація стимулів. Для приватних підприємств пріоритетними є інвестиційні стимули, які пов'язані з використанням значної частини прибутку на матеріальне заохочення, соціально-технічний розвиток і розширення виробництва.

На підприємствах державної форми власності переважають поточні матеріальні стимули, а колективної – діють як інвестиційні, так і матеріальні.

На процес формування нового мотиваційного механізму, впровадження нових і удосконалення діючих методів мотивації праці, зокрема трудової, мають вплив такі фактори, як: зміна економічних і соціально-політичних умов організації діяльності (роздержавлення і приватизація, розвиток різних підприємницьких структур); науково-технічні, організаційні і технологічні зміни у виробництві (впровадження прогресивних форм організації праці і виробництва, технології, досягнень науки і техніки, удосконалення нормування праці, формування науково-виробничо-збутових структур); зміни в якісному складі трудового потенціалу (демографічні і структурні зрушення трудового потенціалу, підвищення професійно-кваліфікаційного рівня та якісного складу працюючих, переорієнтація цінностей працюючих на розвиток, творчість, самовиявлення і самореалізацію). Немаловажним фактором впливу на формування механізму трудової мотивації є підвищення ролі і значимості людського фактора в процесі виробництва.

Формування нового мотиваційного механізму з врахуванням усіх цих факторів забезпечить поліпшення основних техніко-економічних показників різних підприємницьких структур.

УДК 658.1

ПОНЯТТЯ БАНКРУТСТВА І ШЛЯХИ ЗАПОБІГАННЯ ЙОМУ НА ПОЛІГРАФІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

А.М. Штангрет, З.М. Холод

Розглядаються питання банкрутства і шляхи запобігання йому, основні зовнішні і внутрішні фактори, що спричиняють фінансову нестабільність підприємницьких структур. Особливо наголошується на можливості і нагальній потребі використання досвіду і напрацьовань вітчизняних і закордонних вчених з питань запобігання банкрутству. Накреслено основні напрямки розв'язання цієї проблеми.

Рассматриваются вопросы банкротства и пути его предотвращения, основные внешние и внутренние факторы, являющиеся причинами финансовой нестабильности предприятий. Акцентируется внимание на возможности и необходимости использования опыта и достижений отечественных и зарубежных ученых по вопросам предотвращения банкротства. Намечены основные направления решения этой проблемы.

У процесі трансформації економіки в будь-якій державі відбуваються докорінні зміни як у зовнішньому, так і внутрішньому середовищі функціонування господарських суб'єктів. Для цього періоду характерні спад обсягів виробництва, зниження фінансової стійкості більшості підприємств, зростання кількості банкрутств.

Внаслідок ринкових перетворень банкрутство в Україні стало реальністю. 1 липня 1992 року Верховною Радою України був введений в дію Закон України "Про банкрутство", доповнений законами України від 17 червня 1993 року, 25 лютого 1994 року, 14 березня 1995 року, недосконалість яких відзначається як економістами-теоретиками, так і фахівцями-практиками. З часу прийняття цього закону кількість порушених справ про банкрутство невинно зростає: у 1992 році арбітражним судом їх було порушено 20, у 1993 – 144, у 1994 – 400, у 1995 – 3000, у 1996 – 6552, у 1997 – 9645 і в 1998 – 15125 [1, с.54].

Головне завдання цієї статті – розглянути можливість уникнення банкрутства для приватних і державних підприємств-боржників, число яких, як бачимо, невинно зростає. Потрібно насамперед виділити основні фактори, що спричиняють банкрутство підприємства в умовах вітчизняної економіки:

зовнішні: економічні, політичні, демографічні, розвиток науки і техніки, міжнародна конкуренція.

внутрішні: низький рівень управління підприємством, дефіцит власних обігових коштів, недосконалий механізм ціноутворення, зростання дебіторської і кредиторської заборгованості, невідповідність договірної дисципліни вимогам, відсутність джерел довгострокового фінансування капіталовкладень і перспективного планування, наявність незавершених капіталовкладень.

Послідовність факторів подана за їх значущістю, що має враховуватись при проведенні аналізу впливу останніх на економіку підприємства. Особливу увагу слід звернути на два перші зовнішні фактори – економічні і політичні, оскільки в умовах нестабільної економіки і швидкозмінної законодавчої бази вони мають просто результируючий вплив на діяльність підприємства. Негаразди, викликані банкрутством, спонукають до пошуку шляхів його уникнення (попередження), дослідження причин цього явища, аналізу й оцінки фінансової стійкості підприємств. У зарубіжній фінансовій науці дослідженням фінансової звітності займалися Аренс А., Бенке Р.А., Брінгем Е., Ван Хорн Дж.К., Каленські Л., Дімарі Р., Кочович Е., Лоббек Дж., Редхед К., Стоун Д., Уілсон П., Холт Н., Роберт, Хьюс С., Херрис Д.М., Шим Джей К. Щодо української економічної літератури, то лише окремі аспекти фінансової стійкості розглядалися деякими авторами, зокрема, Гридчиною М. В., Зарубою О.Д., Плоткіновим О.Д. – у загальних питаннях фінансового аналізу і менеджменту, Сопко В.В., Білухою М.Т. – у питаннях фінансової звітності й аудиту підприємства, Головка Т.В., Мнихом Є.В., Холод З.М., Черняк О.В. – у визначенні фінансового стану і фінансових результатів діяльності підприємства.

Узагальнюючи вітчизняні розробки і світовий досвід уникнення банкрутства підприємницькими структурами, можна визначити наступні шляхи: пролонгація, компромісна згода, ліквідація як результат добровільної згоди, реструктуризація.

Відмовившись від розгляду справи про банкрутство в арбітражі, кредитори заощаджують значну частину своїх коштів, яка дає змогу боржникові розраховатися за свою заборгованість, а у разі потреби – відновити діяльність підприємства. Особливу увагу слід приділити програмі реструктуризації – здійсненню організаційно-економічних, правових і технічних заходів, спрямованих на зміну структури підприємства, його управління, форми власності, організаційно-правової форми, здатних привести підприємство до фінансового оздоровлення, збільшення обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищення ефективності виробництва [3, с.15]. Саме ця програма може бути використана підприємством, коли ще не порушено справу проти нього в арбітражному суді, а керівництво, провівши аналіз фінансово-господарської діяльності, виявило фінансові труднощі і значне зростання ймовірності банкрутства.

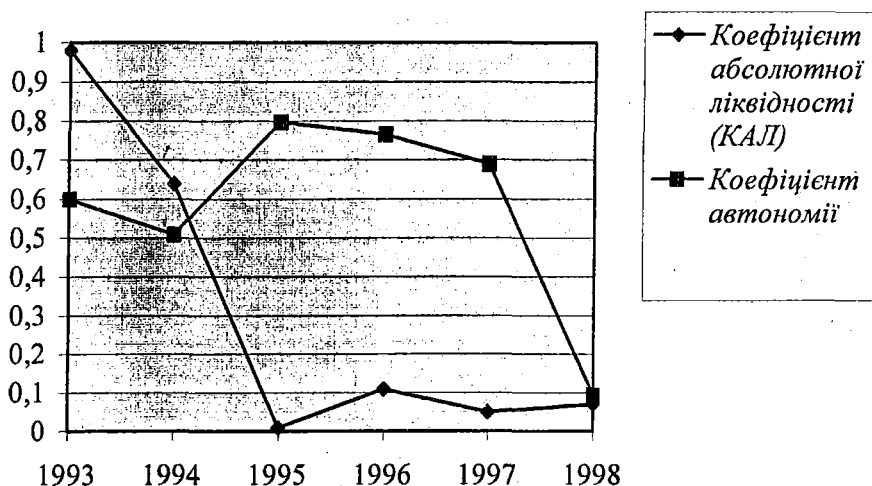
У вітчизняній практиці відомо небагато прикладів вдалого проведення реструктуризації, і то тільки за потужної підтримки закордонних дослідницьких інститутів. Щодо поліграфії, то поки що взагалі відсутні зразки повністю виконаних програм, хоча слід

зазначити, що в даний період на одному з приватних підприємств Львівщини робиться спроба застосування програми реструктуризації.

Коротко описуючи ситуацію, в якій опинилося ТзОВ “Пустомитівська друкарня” наприкінці 1998 року, потрібно проаналізувати діяльність підприємства з моменту перереєстрації (1997 року). Тоді на його балансі знаходилося порівняно старе обладнання, машини були фізично зношені, часто простоювали, вимагали значних витрат на запчастини. Але разом з тим, завдяки діям керівництва, підприємство отримувало значні замовлення від провідних фірм Західної України, зокрема: СП “Астур”, СП “Етрус”, ЗАТ фірма “ТСБ”, ТзОВ “Аква-Еко”, МПП “Асекон”, ТзОВ “Аракс” та інших. І тут-то виникла нагальна потреба в подальшому розвитку друкарні, необхідно було збільшувати виробничу потужність за рахунок придбання нового і модернізації старого обладнання.

На початку 1998 року було розглянуто й опрацьовано кілька шляхів технічного переоснащення виробництва, і керівництво обрало оптимальний варіант подальшої діяльності підприємства – отримання валютного кредиту в ЗУКБ і КОМЕРЧІ банку (Чехія) для закупівлі устаткування фірми “Адаст” (Чехія) – чотирифарбової офсетної листової друкарської машини ПОЛЛІ-745-ПВ, одноножової паперорізальної машини МС-115-2(ОС). При впровадженні цього проекту на підприємстві виникли значні труднощі через нестабільність економічної ситуації, зміну законодавчої бази, падіння курсу гривні.

Графік коефіцієнта автономії та коефіцієнта абсолютної ліквідності з 1993 по 1998 роки

Як видно з графіка, показники фінансової стійкості були в задовільному стані в 1994 і 1996 роках, на жаль, у 1997–1998 роках майже всі вони знаходились за межею допустимих значень, що свідчить про значні фінансові труднощі підприємства. Щодо показників платоспроможності, то вони показують, як поступово підприємство втрачало свою ліквідність, а в 1998 році опинилося в ситуації, коли було неспроможне вчасно повернути борги.

Кризове становище ТзОВ “Пустомитівська друкарня” наприкінці 1998 року було спричинене зовнішніми факторами (політичними й економічними); проведена програма технічного переозброєння – ризикована через неможливість для такого малого підприємства здійснити значні впровадження нової техніки без фінансових труднощів: зменшення платоспроможності, залежність від зовнішніх джерел фінансування, зростання кредиторської і дебіторської заборгованості. Проте разом з тим потрібно відмітити й інші факти, наприклад, зростання у 3 рази обсягу товарної продукції, розширення ринку збуту, збільшення на 5 чоловік чисельності працівників (не управлінського персоналу, а висококваліфікованих друкарів і ін. спеціалістів). У 1999 році керівництво здійснило ряд заходів за програмою реструктуризації:

збільшило випуск найбільш рентабельної продукції – етикеткової; збільшило маркетингову службу за рахунок підбору кадрів у Києві та Миколаєві, що дозволило розширити географію замовників і зробити спробу закріпитися на ринку поліграфічних послуг Центральної і Південної України. Але найперспективнішим є проект, який сьогодні втілюється в життя, по створенню на базі ТзОВ “Пустомитівська друкарня” спільного підприємства за участю великих компаній Польщі, Бельгії, Швейцарії з метою подальшого проведення технічного переоснащення (закупівлі потужного агрегата фірми “Gullus”), розширення виробництва і фінансового оздоровлення. В результаті вдалого впровадження даного проекту ТзОВ “Пустомитівська друкарня” повністю ліквідує кредиторську заборгованість і отримає найкраще європейське поліграфічне обладнання.

Таким чином, будь-яке підприємство в результаті дії зовнішніх факторів може опинитися в надзвичайно скрутному становищі, проте завдяки продуманим діям і науковому підходу до розв’язання проблеми можна успішно продовжувати свою діяльність.

1. Жизнь после банкротства // Бизнес. 1998. №16–17. 2. Финансово-кредитный словарь / Гл. ред. В.Ф. Гарбузов. М., 1984. Т.1. 3. Cappelle – Konijnenbergj. Van. Restruring. Firm performange and control mechanisms working paper. Tilburg university, 1995.

УДК 338.9

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВ

Н.Ю. Окрепка

Розглядаються нові проблеми в організації ефективного управління оборотними коштами в сучасних умовах господарювання, визначені основні напрямки прискорення їх оборотності.

Рассматриваются новые проблемы в организации эффективного управления оборотными средствами в современных условиях хозяйствования, определены основные пути ускорения их обращения.

Особливе місце в структурі капіталу підприємства належить оборотним коштам, бо переважно вони зумовлюють стійкий фінансовий стан, платоспроможність, інвестиційну придатність господарського суб'єкта.

Особливість обігових коштів полягає в їх двоякій природі. З одного боку, вони виступають у вигляді активів, втілених у матеріальні цінності – засоби сфери виробництва та сфери обігу (виробничі запаси, матеріальні цінності у виробництві, готова продукція, незавершене виробництво, кошти в касі, на розрахунковому рахунку та ін. рахунках у банку). З другого боку, оборотні кошти виступають у вигляді пасивів, тобто відображають джерела, за рахунок яких вони утворені (власні, позичені, залучені).

Оборотні кошти в сфері виробництва повністю переносять свою вартість на вартість готової продукції. Водночас оборотні кошти у сфері обігу, хоч і не беруть безпосередньої участі у виробничому процесі, проте забезпечують єдність виробництва та обігу. Таким чином, оборотні кошти підприємства забезпечують єдиний господарський процес, знаходяться у постійному русі, здійснюють безперервний кругообіг, послідовно змінюючи грошову, виробничу і товарну форми. Для забезпечення неперервності виробничого процесу потрібно, щоб оборотні кошти підприємства знаходилися одночасно в усіх формах кругообігу. Якщо, наприклад, підприємство не буде мати залишку незавершеного виробництва, то у нього неминуче виникне перерва у випуску готової продукції.

Слід зазначити, що в процесі перебудови економіки з'явився ряд факторів, які негативно вплинули на формування оборотних коштів підприємств. Це, по-перше, високий рівень інфляції, що за останні роки значно знизився, досягнувши 20% у 1998 р., але залишився фактором знецінення обігових коштів підприємств. По-друге, відсутність механізму